

Una experiència bombardejada per Madrid

La iniciativa de crear una indústria de guerra catalana va despertar nombrosos recels en el Govern de la República. Eren els mesos en què a Catalunya s'havia trencat el sostre estatutari, s'intentava construir un nou ordre econòmic i social, i la CNT –globalment compromesa amb la fabricació d'armament– era la força hegemònica sense discussió. Totes les peticions d'ajut econòmic que es van fer des de Catalunya eren sistemàticament boicotejades pel Govern de la República i a desgrat de les nombroses reunions que van celebrar delegacions dels dos governs i que l'armament fabricat a Catalunya anava a parar a tots els fronts de guerra, l'actitud governamental no va canviar. Ben aviat el Govern de la República es va plantejar neutralitzar la tasca de la Comissió catalana, i va crear, primer, una Comisión de Armamento y Municiones, el 16 de setembre del 1936, que tenia els mateixos objectius que la Comissió catalana, i, posteriorment, després dels fets de maig del 1937, va constituir una Comisión de Industrias de Guerra de Cataluña, que tindria com a missió *"unificar la acción del Estado y de la Generalidad de Cataluña, en cuanto se refiere a las industrias de guerra de la región autónoma"*, segons recollia el decret governamental de 23 de setembre del 1937.

En un moment en què el Govern republicà reabsorbia bona part de les competències de la Generalitat –acabava de fer-se amb l'ordre públic i havia fet desaparèixer la Conselleria de Defensa–, es va crear una nova Comissió, amb el mateix nom que la catalana, però que ara estava sota el control del Ministeri de Defensa Nacional. L'objectiu no era cap altre que eliminar la fabricació d'armament de la Generalitat de Catalunya. Però mentre la nova Comissió passava a controlar el conjunt de fàbriques i tallers que es dedicaven a la fabricació d'armament a Catalunya i s'iniciava, segons tots els indicis, una crisi progressiva en les Indústries de Guerra catalanes, la Comissió que depenia de la Generalitat seguia existint i controlant les quinze fàbriques que havia creat el Govern català i de les quals continuava sent el legítim propietari.

© Arxiu "Montserrat Tarradellas i Macià"

A dalt, visita del general Mija a una fàbrica d'armes catalana (8 de febrer del 1936). Mija sosté un Fonlbernat, i Tarradellas, un Schmeisser. A sota, visita de Companys a una fàbrica bàl·lica amb Tarradellas (agost del 1936).

Aquesta dualitat va seguir provocant problemes, en un moment en què l'interès del Govern de la República era lluny de potenciar la fabricació autòctona d'armament: l'arribada massiva d'armament de l'estranger –fonamentalment de Rússia– n'estalviava l'esforç autòcton. Josep Tarradellas va arribar a escriure, el 22 d'octubre del 1937, en un dietari, que *"la parització de les Indústries de Guerra és completa i que, excepte les fàbriques de la Generalitat i algunes fundicions, hi ha més de cent cinquanta tallers i fàbriques que treballaven per la Generalitat que estan en plena inactivitat"*. Mentrestant, les fàbriques de la Generalitat es trobaven amb nombrosos problemes de subministrament de primeres matèries.

Les dificultats es van agreujar en l'any 1938, fins que per decret del 16 d'agost del 1938, rubricat per Manuel Azaña com a president de la República i per Juan Negrín com a president del consell de ministres i ministre de Defensa Nacional, es decretà l'expropiació de totes les fàbriques en propietat de la Generalitat. Així es posà fi, taxativament, a l'experiència de la fabricació d'armament a Catalunya, poques setmanes després que hagués començat la batalla de l'Ebre, la més llarga i cruenta del conflicte i entaulada escassament sis mesos abans que Catalunya fos ocupada pels exèrcits franquistes i la República tingués perduda la guerra.